

Superohrožený **SYSEL**

Text: TEREZA MINÁRIKOVÁ, KATEŘINA POLEDNÍKOVÁ

Sysli jsou velmi inteligentní
a společenští tvorové.

Sysel obecný býval kdysi v Čechách vyhlášeným polním škůdcem, tunelujícím lány zlatavého obilí, pískajícím na všech mezích a pastvinách. Každé dítě vědělo, jak vypadá. Dnes je tento tvor, zejména kvůli komunistické kolektivizaci zemědělství a cílenému pronásledování syslů na zemi i pod zemí, superohroženým chráněným druhem. Na jeho záchranu se organizují projekty u nás i v zahraničí, a našich posledních pár kolonií úzkostlivě sledují ochránci přírody. Obyčejný sysel je dnes raritou.

A jak to vlastně všechno se systlem bylo? Sysel obecný je zemní veverka. Vyskytuje se od střední Evropy na jihovýchod až do Turecka. Česká republika je dnes na hranici severního a západního rozšíření sysla, ale dřív tomu tak nebylo. Historicky se sysel vyskytoval dál na západ i na sever, v sousedním Německu a Polsku. Syslů údajně začalo ubývat už s průmyslovou revolucí v 19. století, největší ránu jim ale zasadila komunistická kolektivizace a intenzifikace zemědělství. Během kolektivizace se rozoraly meze, ve kterých syslové žili, malá políčka se spojila do ploch velkých, těžko prostupných lánů a zanikly malé louky a pastviny, mezi kterými se v krajině pohybovali. Syslů najednou přišli o svůj životní prostor. Aby toho nebylo málo, sysel byl spolu s dnes stejně vzácným křečkem polním v zemědělských učebnicích označen za významného polního škůdce a pokračovalo jeho systematické vybijení, trávení jedy a vyplavování vodou. Populace syslů se u nás začala dramaticky

zmenšovat a odhaduje se, že její početnost klesla o více než 90 %. Dříve běžný sysel se teď u nás vyskytuje na posledních 48 lokalitách. Bohužel, dnešní převládající průmyslové intenzivní zemědělství pokračuje v nastaveném stylu hospodaření a podmínky pro volně žijící živočichy v naší zemědělské krajině jsou pořád katastrofální.

Ve vinařských oblastech jižní Moravy se syslům dostává to, co už u nás nikde jinde není k nalezení

UŽ JEN PÁR KOLONIÍ

Vzhledem k tomu, že sysel je milovník krátké trávy (aby viděl nepřátele,

když panáčkuje na zadních) a sucha (neumí plavat a vyplavení nor je tudíž pro něj likvidační), většina současných sylvních kolonií je na plochách, které lidé udržují z úplně jiných důvodů. Jsou to travnatá sportovní letiště, golfová hřiště anebo autokempy. Skutečně přírodních sylvních kolonií na stepích je u nás jen pár, ony taky zachovalé stepi jsou v Čechách i na Moravě velkou vzácností. Jedná se například o stepi CHKO České Středohoří nebo o PR Nad řekami na Moravě. V zemědělské krajině pak syslů úplně chybějí právě

↓ Sysel obývá krátkostébelné trávníky, pastviny a louky. ↗ Krom výhonků a semen rostlin má rád ovoce, ale i různé druhy hmyzu.

FOTO: HANNAH FENDLAY

FOTO: HANNAH FENDLAY

Cestovatel a fotograf
Karel WOLF vás zve na

on-line CESTOVATELSKÝ FESTIVAL KOLEM SVĚTA

[on-line]

únor – březen
2021

Každý večer
jedna přednáška
od 20.00 hodin

www.loap.cz

Detailní informace najdete na
www.kolemsveta.cz

↑ Půvabná krajina **Velkopavlovicka**.

proto, že zde byli tak neúprosně pronásledováni. Jedinou výjimkou jsou vinařské oblasti jižní Moravy.

NA MORAVĚ JE DOBRĚ

Ve vinařských oblastech jižní Moravy se syslům dostává to, co už nikde jinde u nás

není k nalezení. Je tu zachována tradiční česká zemědělská krajina s drobnou mozaikou všelijakého hospodaření. Menší vinice se střídají s ovocnými sady a drobnými poličky, protkanými polními

ŽIVOT sysla

SYSLÍ ROK ZAČÍNÁ NA JAŘE V BŘEZNU, kdy se syslí budí ze zimního spánku. Dospělí jedinci se hned po probuzení páří a každý samec se snaží **ZÍSKAT PRO SEBE CO NEJVÍC SYSLÍCH SAMÍČEK**. Za tím účelem samcům vystupují pohlavní orgány, které mají jinak zatažené v břišní dutině. Pouze mláďata z předchozího roku se nepáří a snaží se místo toho pořádně najíst, aby nabrala ztracenou váhu.

Samice jsou březí asi 25 dní a rodí **PRŮMĚRNĚ PĚT MALÍČKÝCH MLÁĐAT**. Ta velice rychle rostou a už za měsíc vylézají z mateřské nory na povrch a přecházejí z mateřského mléka na rostlinnou stravu. Syslí mláďata jsou velice roztomilá a celé dny si hrají. Asi ve věku dvou měsíců se osamostatňují a stěhují se do vlastní nory, většinou jen kousek od nory mateřské, a tak je má máma pořád ještě trochu pod dohledem.

Syslí jsou **VELMI SOCIÁLNÍ ZVÍŘATA** – neustále spolu udržují kontakt a komunikují spolu vizuálně, pachovými značkami i syslím pískáním. Syslové se podle hlasu rozpoznávají navzájem a zdá se, že různé kolonie mají také různá nářečí.

cestami, mezemi, nechybí ani klasické stepní stráně. Taková krajina poskytuje syslovi velmi pestré prostředí pro život – krátkou travu i větší trsy trav se semínky, spadané ovoce a ořechy, hrášek či okurku,

prostě ráj na zemi. Syslí populace tu není izo-

lovaná na malé ploše, obklopené nepřátelským prostředím, a není tudíž ani tak koncentrovaná. Syslí se mohou pohybovat po stovkách hektarů, volně potkávat, pářit, ale i přesídlovat do nových míst, jak se

↑ Syslí mláďata se osamostatňují ve věku zhruba dvou měsíců.

jim to zrovna hodí. Výskyt sysla je tu spíše roztroušený a syslí se zde strašně špatně počítají, ale tento takzvaný metapopulační výskyt je ten nejlepší možný. Když se něco špatného stane, přijde liják, louku nikdo neposeče nebo se nad syslími norami naučí vyseďávat káň, syslí se prostě sbalí a přesunou se o kus dál. V izolovaných lokalitách tohle udělat nemůžou, není kam jít. Řada z nich už proto také zanikla.

Největší ránu dala syslovi kolektivizace zemědělství

do podzimu slunné počasí a při procházkách nebo výjíždkách na kole po vinicích uvidíte kromě syslů řadu dalších ohrožených druhů, jako jsou vzácné plevele čistec roční, pipla osmahlá a strošek pomněnkový,

nebo brouci krasec třešňový, zlatohlávek skvostný a pestré zbarvený tesařík *Chlorophorus varius*. Svou návštěvu plánujte ideálně na konec jara anebo

časné léto, aby se vám nestalo, že během vaší expedice budou už syslí spát.

VÍKENDOVÉ OBJEVOVÁNÍ

A kde to vlastně je ten syslí ráj a můžeme se tam jet podívat na víkend? No rozhodně! Sysly opravdu vidět můžete, jsou totiž aktivní ve dne jako veverky, na rozdíl od většiny našich savců. Sysly uvidíte u Velkých Pavlovic, Hrušovan na Moravě či v Miroslavi. Také jsou u Čejčce, Jaroslavice, Hnanic či Újezdu u Brna, tam jich je ale velmi málo. Všude je tam ale krásně! Od jara

SYSLÍ VINICE

Při návštěvě vinic pak nezapomeňte ochutnat „syslí víno“. Co? Ne, to není víno ze syslů! Je to víno ze syslích vinic. Narazit také můžete na „syslí meruňky“ či „syslí meruňkový sekt“. Vinaři

Zimní SPÁNEK

Sysel obecný je **PRAVÝ ZIMNÍ SPÁČ**. Během hibernace u něj dochází **K POKLESU TĚLESNÉ TEPLoty AŽ NA 3–4 °C**, klesne mu dechová a tepová frekvence a v průběhu zimního spánku se budí jen výjimečně. Celé období přežívá ze svých tukových zásob a **ZTRATÍ ASI 30 % SVÉ VÁHY**. Sysel si nedělá žádné zimní zásoby potravy, takzvané syslení se u něj nekoná – na rozdíl od křečka, který před zimou skutečně masivně křečkuje. Syslí **SPÍ AŽ NEUVĚŘITELNÝCH 240 DNÍ**, od podzimu do jara, a je proto pro ně klíčové se před zimou pořádně vykrmit. V závislosti na tělesné kondici tak postupně od července do září uléhají dospělí syslí, následovaní v říjnu mláďaty, která se snaží nabrat co nejvíc váhy až do poslední chvíle. Syslové se **BUDÍ NA JAŘE, KDYŽ SE PŮDA PROHŘEJE NA 6–8 °C**, což bývá většinou někdy v březnu.

Poklady VELKÝCH PAVLOVIC

Kromě syslů nabízejí stráně Velkých Pavlovic pohled na další poklady. Nejde jen o **VZÁCNÁ STEPŇ SPOLEČENSTVA**, poklad zde představuje **TRADIČNĚ OBHOSPODAŘOVANÁ KRAJINA**. Drobné sady, řádky vinit, záhumenky, úhory, pěšinky a prašné cesty propletené do sebe vytvářejí pestrou mozaiku různorodého prostředí. Tato mozaika je domovem pro vzácné druhy rostlin a živočichů.

Mordovka
písečná.

Listovník trávový.

Ostrožka
východní.

Nosatec
Pseudocleonus cinereus.

Záraza bílá.

a sadaři, na jejichž pozemcích žijí sysli, a kteří se k syslům hezky chovají, dostávají ocenění – zlatou známku „Sysli na vinit“ a meruňkovou známku „Sysli v sadu“. Pitím syslího vína či nákupem syslích meruňek tak podporujete zemědělce, na jejichž vinitcích a sadech žijí sysli. Tito pěstitelé nepoužívají žádné rodenticidy, mají vinitce a sady zatravněné a pravidelně je sekají, tím poskytují syslům dobré prostředí pro život. Pokud chcete ochutnat všechny druhy syslího vína za jeden večer, pak se rozhodně musíte zúčastnit tradičních akcí „otevřené sklepy“, které se konají ve Hnanicích i Velkých Pavlovicích několikrát za rok. A pokud budete mít štěstí, můžete si zde u našeho stánku prohlédnout i živého sysla.

Jestliže se vám nepodaří sysly ve vinitcích spatřit ani po velkém bloudění, pak se určitě zastavte v Miroslavi. Zdejší syslí kolonie o více než tisícovce syslů obývá vinitce, stepi, zahrádky a travnaté sportovní letiště. Roztomilé panáčující a pískající hlodavce tam uvidíte všude, kam se podíváte, a pokud budete mít trpělivost, můžete si je prohlédnout i zblízka. Nalákali jsme vás? To je dobře! Za přírodou a dobrodružstvím totiž nemusíme pokaždé cestovat přes půl světa, i u nás je toho dost k vidění. Třeba taková rarita, jako je obyčejný sysel. 🌍

FOTO: KATEŘINA POLEDNÍKOVÁ

FOTO: KATEŘINA POLEDNÍKOVÁ

➔ Sysli jsou aktivní ve dne, proto na rozdíl od většiny ostatních našich savců není problém je pozorovat.